

O‘ZBEKISTON VA ROSSIYA STRATEGIK ALOQALARI: HAMKORLIK DINAMIKASI VA YANGICHA YONDASHUVLAR

Boboyorov Marat Ochilovich

IIV 1-sonli Toshkent akademik litseyi o‘qituvchisi

Ochilov M.M.

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Maqolada O‘zbekiston va Rossiya davlatlari o‘rtasida ikki tomonlama strategik hamkorlikning qariyb o‘ttiz yillik davri mobaynida savdo, iqtisodiyot, energetika, qishloq xo‘jaligi, ta‘lim, madaniyat hamda boshqa sohalarida tuzilgan ikki yuzdan ziyod ikki tomonlama hujjatlar muhim asos bo‘lganligi, davlat rahbarlari ikki tomonlama hamkorlikning barcha jabhasi bo‘yicha ishonchli, ochiq muloqotda uchrashuvlarning natijadorligi qayd etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi va Rossiya Federatsiyasi o‘rtasidagi siyosiy, savdo-iqtisodiy, investitsiyaviy, moliyaviy-texnik, madaniy-gumanitar sohalaridagi o‘zaro manfaatli, amaliy sheriklikni kengaytirish hamda strategik hamkorlik va ittifoqchilik munosabatlarini sifat jihatidan yangi darajaga ko‘tarish borasida amalga oshirilgan ishlar statistik ma‘lumotlar asosida tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: *strategik hamkorlik, mintaqaviy xavfsizlik, umumiy ta‘lim, axborot makoni, mehnat migratsiyasi, tashqi iqtisodiy integratsiya, o‘zaro savdo ayirboshlash*

ABSTRACT

The article is based on more than two hundred bilateral documents signed during the nearly thirty years of bilateral strategic cooperation between Uzbekistan and Russia in trade, economy, energy, agriculture, education, culture and other areas. The two leaders noted the effectiveness of the meetings in a confident, open dialogue on all aspects of bilateral cooperation.

The expansion of mutually beneficial, practical partnership between the Republic of Uzbekistan and the Russian Federation in the political, trade, economic, investment, financial, technical, cultural and humanitarian spheres, as well as raising the strategic partnership and allied relations to a qualitatively new level studies were analyzed on the basis of statistical data.

Keywords: *strategic cooperation, regional security, general education, information space, labor migration, foreign economic integration, mutual trade*

АННОТАЦИЯ

Статья основана на более чем двухстах двусторонних документах, подписанных за почти тридцатилетний период двустороннего стратегического сотрудничества между Узбекистаном и Россией в торгово-экономической, энергетической, сельскохозяйственной, образовательной, культурной и др. сферах. Лидеры двух стран отметили результативность встреч в уверенном, открытом диалоге по всем аспектам двустороннего сотрудничества.

Расширение взаимовыгодного, практического партнерства между Республикой Узбекистан и Российской Федерацией в политической, торгово-экономической, инвестиционной, финансово-технической и культурно-гуманитарной сферах, а также поднятие стратегического партнерства и союзнических отношений на качественно новый Уровень исследований был проанализирован на основе статистических данных.

Ключевые слова: *стратегическое сотрудничество, региональная безопасность, общее образование, информационное пространство, трудовая миграция, внешнеэкономическая интеграция, взаимная торговля.*

KIRISH

Oʻrta Osiyoning Sharqiy Yevropa xalqlari bilan xoʻjalik aloqalarining vujudga kelishi va rivojlanishi uzoq oʻtmishga borib taqaladi. Ular oʻrtasidagi koʻpqirrali munosabatlar vaqt oʻtishi bilan mustahkamlanib, keng rivojlangan va chuqurlashib borgan. Agar tarixga nazar tashlasak, Oʻrta Osiyo uzoq davrlardan beri Eron, Arabiston, Hindiston, Kavkaz, Rossiya va boshqa mamlakatlar bilan siyosiy, iqtisodiy, savdo, diplomatik aloqalarda boʻlib kelgan. Bu aloqalar xalqlarni bir-biriga yaqinlashtirish bilan birga ularning ishlab chiqarish, fan va madaniyat sohasida qoʻlga kiritgan yutuqlaridan oʻzaro foydalanishda ham muhim rol oʻynagan. Shuning uchun xalqaro aloqalarning koʻlami har bir mamlakatning tarixiy yuksalishining darajasini belgilab bergan.

Oʻrta Osiyo bilan Rossiya oʻrtasidagi munosabatlarni oʻrganish borasida tarixchi olimlar oʻzlarining jabhalarga oid ilmiy asarlarini yaratganlar. Ushbu mintaqalar oʻrtasidagi siyosiy, iqtisodiy, savdo va diplomatik munosabatlarni oʻrganishda akademik V.V. Bartold, sharqshunos olim A.N. Samoylovich, M.K. Rojkova, A.S. Sadikov, H.Ziyoev, N.B. Baykova, N.A. Xalfin, «Turkestanskiy sbornik», X.Gulomov, A.R. Muhammadjonov va T.N. Neʼmatov, Oʻ.Mavlonov, I.Ravshanov va boshqalarning asarlari qimmatlidir.

Biz ushbu materialda u tarixni o'rganish yoki, uni tahlil qilish niyatidan yiroqmiz. Yuqoridagilarni keltirishdan maqsad, O'rta Osiyo bilan Rossiya o'rtasidagi aloqalarning tarixi naqadar uzoq davrlarga borib taqalishi va u hamma vaqt ham ikki tomon uchun manfaatli bo'lganligini yana bir bor eslatib o'tishdir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ushbu mavzuda biz XX asrning so'ngi bosqichida SSSR davlati parchalanib ketgandan so'ng sobiq mamlakat hududida qaror topgan mustaqil O'zbekiston Respublikasi va Rossiya federatsiyasi davlatlari o'rtasida qadimdan mavjud bo'lgan turli yo'nalishlardagi aloqalarning bugungi zamonaviy, yangicha takomili xususida gap yuritmoqchimiz. Istiqlol tufayli mamlakatimizda qurilayotgan demokratik, huquqiy, insonparvar jamiyat, bozor munosabatlariga o'tish, jahon hamjamiyati bilan mafkuraviy tazyiqlarsiz o'zaro hamkorlik qilish imkoniyati – bularning barisi O'zbekistonning boshqa xalqlar bilan olib borayotgan aloqalarini xalqchil qildi. O'zbekiston, o'zbek xalqining dunyodagi o'ziga xos va mos o'rni borligi, uning jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan bebaho hissasining e'tirof etilishi xalqimizning dunyo hamjamiyatidagi o'rnini yanada mustahkamladi.

Postsovet hududda yangidan qaror topgan mustaqil davlatlar O'zbekiston Respublikasi va Rossiya federatsiyasi o'rtasida diplomatik munosabatlar 1992 yilning 20 martida o'rnatilgan. 1992 yilning 15 may kuni Toshkentda Kollektiv xavfsizlik shartnomasi, 30 mayida Moskvada Rossiya Federatsiyasi va O'zbekiston Respublikasi o'rtasida davlatlararo munosabatlarning asoslari, do'stlik va hamkorlik to'g'risidagi bitim imzolandi. U ikki tomonlama munosabatlarning huquqiy poydevorini qo'ydi. Rossiya va O'zbekiston o'rtasidagi savdo-iqtisodiy munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy hujjat 1992 yil 13 noyabrdagi savdo munosabatlari to'g'risidagi davlatlararo bitimdir.

Ikki davlat o'rtasidagi muntazam siyosiy aloqalar yuqori va oliy darajalarda saqlanib kelinmoqda. Ikki davlat rahbariyati o'rtasidagi muntazam aloqalar ko'p tomonlama tuzilmalar (MDH, SHHT, KXTSh, YOII) doirasida ham amalga oshirilmoqda.

2003 yil o'rtalaridan boshlab O'zbekiston tashqi siyosatida G'arb davlatlari bilan aloqalarni yanada mutanosiblashtirishga tus berish yo'nalishida moslashtira borib Rossiya bilan siyosiy va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish liniyasini mustahkamlashga e'tiborni qaratdi.

Ikki davlat rahbarlari 2004 yil 16 iyunda Toshkentda bo'lib o'tgan ShHT sammiti doirasida harbiy-siyosiy, savdo-iqtisodiy va gumanitar sohalaridagi

hamkorlikning ustuvor yoʻnalishlarini belgilab beruvchi ishchi uchrashuvda muddatsiz strategik sheriklik toʻgʻrisidagi bitimni imzoladilar. Bu bitim Markaziy Osiyo mintaqasida xavfsizlikni mustahkamlash, ularning tashqi siyosati, mudofaa va huquqni muhofaza qilish organlari hamda maxsus xizmatlari orqali maslahat mexanizmlarini shakllantirishda tomonlar oʻrtasida yaqin hamkorlikni nazarda tutadi.

2005 yildan Rossiya-Oʻzbekiston hamkorligining holati va rivojlanish istiqbollari, savdo-iqtisodiy hamkorlik masalalari, birinchi navbatda, yoqilgʻi-energetika sohasiga katta eʼtibor qaratib kelinmoqda.

Rossiya Federatsiyasi va Oʻzbekiston Respublikasi oʻrtasida Ittifoqchilik munosabatlari toʻgʻrisidagi shartnoma (14 noyabr 2005 yil)ga asosan Rossiya Federatsiyasi va Oʻzbekiston Respublikasi oʻrtasidagi ikki tomonlama munosabatlarning asosi sifatida ittifoqchilik tamoyillarini xalqaro huquqiy mustahkamlashga qaratildi. Shartnomaga koʻra, tomonlar milliy, mintaqaviy va xalqaro xavfsizlikni taʼminlash, tinchlik va barqarorlikni mustahkamlash, jumladan, terrorizmga qarshi kurashish, ommaviy qirgʻin qurollarini tarqatish, gilyohvand moddalarning noqonuniy aylanishi va boshqa yangi tahdid va tahdidlarga qarshi kurashishda hamkorlik qilish majburiyatini oladilar. Agar ulardan biri tashqi tajovuz obʼektiga aylansa, ular bir-biriga yordam beradi. Shu maqsadda ikki mamlakatning davlat, parlamentlar, hukumatlar, xavfsizlik kengashlari, tashqi siyosat, mudofaa, huquq-tartibot va boshqa vazirlik va idoralari rahbarlari oʻrtasida ikki tomonlama maslahatlashuvlar oʻtkazish rejalashtirilgan. Shartnomaga muvofiq tomonlar harbiy va harbiy-texnik, savdo-iqtisodiy va gumanitar sohalarda hamkorlikni oshirmoqda, odamlar oʻrtasida bevosita aloqalarni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoit yaratmoqda.

2013 yil boshida Oʻzbekistonda 846 ta Rossiya-Oʻzbekiston kompaniyalari faoliyat yuritgan boʻlib, 127 ta Rossiya korxonalari vakolatxonalari akkreditatsiyadan oʻtgan edi. Rossiyada oʻzbek kapitali ishtirokidagi 401 ta kompaniya tashkil etilgan.

Yoqilgʻi-energetika majmui sohasida Rossiya-Oʻzbekiston hamkorligi faol rivojlanmoqda. Rossiyaning yirik neft va gaz kompaniyalari Gazprom va Lukoyl Oʻzbekistonda muvaffaqiyatli va samarali faoliyat yuritmoqda.

2018 yilda Rossiya Federatsiyasi Prezidenti Vladimir Putin va Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev oʻrtasidagi muzokaralar yakunida Rossiya Federatsiyasi hukumati bilan Oʻzbekiston Respublikasi hukumati oʻrtasida 2019-2024-yillarga moʻljallangan iqtisodiy hamkorlik dasturi imzolandi. Hujjat savdo-iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish uchun asosiy ahamiyat kasb etdi. U hamkorlikning ustuvor yoʻnalishlarini aniqlash va ilgari surish, qoʻshma dastur va

loyihalarni amalga oshirish, investisiya sohasidagi hamkorlikni chuqurlashtirish, shuningdek, milliy iqtisodiyot tuzilmasini diversifikatsiya qilish va ikki mamlakatning eksport salohiyatini oshirish hamda tovar ayirboshlash hajmini oshirishga qaratilgan qo'shma loyihalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan.

O'zbekiston tashqi savdosining qariyb 20%¹ ini tashkil etadigan Rossiya bu mamlakatning eng muhim savdo-iqtisodiy hamkori hisoblanadi. Rossiya statistikasiga ko'ra, 2016 yilda ikki mamlakat savdo aylanmasi 2726,0 mln dollarni, shu jumladan, O'zbekistonga Rossiya yetkazib berishi - 1965,0 mln dollarni tashkil etgan. Bu raqamlar O'zbekiston Rossiya mollari bozori ekanini ko'rsatadi.

Rossiya O'zbekistonga: neft mahsulotlari (17%), qora va rangli metallar (taxminan 17%), mexanik va elektr jihozlari (15%), yog'och va qog'oz (15%) eksport qiladi².

O'zbekiston Rossiyaga: tabiiy gaz (32%), to'qimachilik mahsulotlari (taxminan 20%), yangi va qayta ishlangan meva-sabzavot mahsulotlari (4,5%) yetkazib beradi³.

Rossiya O'zbekistonning eng yirik sarmoyaviy sherigidir. Rossiyadan O'zbekistonga kiritilgan investisiyalar hajmi to'qqiz milliard dollardan ziyodni tashkil etadi. Asosiy Rossiya investorlari - PJSC LUKOIL, PJSC Gazprom, PJSC Vimpelcom va boshqalar.

Rossiyada O'zbekiston rezidentlari ishtirokidagi 600 dan ortiq korxonalar ro'yxatga olingan⁴.

Rossiya va O'zbekiston iqtisodiyotning deyarli barcha sohalarida yaqin aloqalarga ega. Birgina 2020 yilning 8 oyida respublikada 200 dan ortiq qo'shma korxonalar ochildi, 2021 dekabr holatiga Rossiya Federatsiyasi tadbirkorlari tomonidan mamlakatimizda Rossiya kapitali bilan 2335 ta korxonalar ochildi.

2018 yilda Rossiya va O'zbekistonning birinchi mintaqalararo forumi davomida 25 mlrd. dollarlik 800 ta savdo va sarmoyaviy bitim va memorandumlar imzolandi. Tomonlar 2019-2024 yillarga mo'ljallangan iqtisodiy hamkorlik dasturini ham imzoladilar. Ularning aksariyati investisiya bitimlari (20,8 mlrd dollar), yana 6,2 mlrd dollar savdo shartnomalari hissasiga to'g'ri keladi.

Dastur doirasida yaqin kelajakda O'zbekistonda 79 ta yangi qo'shma korxonalar, 23 ta savdo uyi va 20 ta logistika markazi tashkil etiladi. Rossiya energetika kompaniyalari O'zbekiston bilan yoqilg'i-energetika sohasining barcha sohalarida o'zaro manfaatli hamkorlikni kengaytirishga tayyor. Bir qator gidroenergetika

¹ Межгосударственные отношения России и Узбекистана.

² Межгосударственные отношения России и Узбекистана.

³ Ўша манба.

⁴ [Межгосударственные отношения России и Узбекистана](#) (рус.).

loyihalarida hamkorlik ham muhokama qilinmoqda. Rossiyaning Vneshekonombank moliyaviy ko‘magida beshta loyiha amalga oshirilmoqda, jumladan, yangi (Darg‘om kanali va Quyichotqol GES tarkibida) mini-GESlar qurish, mavjud Farhod va To‘palang GESlarini modernizatsiya qilish. Ushbu istiqbollarning barchasi Toshkentning YeOII kuzatuvchisi maqomini olishi munosabati bilan ochildi.

Yevrosiyo Iqtisodiy Oliy Kengashi 2020 yil 11 dekabr kuni O‘zbekistonga kuzatuvchi maqomini berdi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek, YI bilan yangi quvvatdagi hamkorlik respublikaga o‘z mahsulotlari uchun qo‘shimcha bozorlar yaratish, alyans a‘zolari bilan savdo munosabatlaridagi to‘siqlarni bartaraf etish imkonini beradi, chunki Yevrosiyo Iqtisodiy Ittifoqi mamlakatlari O‘zbekistonning asosiy va tabiiy savdo hamkorlari qatoriga kiradi.

Rossiya va O‘zbekiston mintaqalararo hamkorlikni faol rivojlantirmoqda. Rossiya Federatsiyasining 75 dan ortiq sub‘ektlari respublika bilan doimiy va faol savdo-iqtisodiy aloqalarni saqlab kelmoqda.

2021 yil 17 noyabrda O‘zbekiston va Rossiya o‘rtasida mintaqalararo hamkorlik II forumi bo‘lib o‘tdi. Forum doirasida o‘tkazilgan biznes uchrashuv va muzokaralar natijasida umumiy qiymati to‘qqiz milliard dollarga teng 600 ga yaqin ikki tomonlama bitim imzolandi.

Rossiya va O‘zbekiston o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlik juda muvaffaqiyatli rivojlanmoqda. Rossiya Federatsiyasi O‘zbekiston iqtisodiyotida Xitoydan keyingi ikkinchi investor hisoblanadi. 2020 yil natijalariga ko‘ra (davlatlar organlari tomonidan o‘rnatilgan pandemiya va cheklovlar tufayli qiyin), Rossiya va O‘zbekiston o‘rtasida temir yo‘l va avtomobil transporti hajmi 2019 yilga nisbatan 27.4% va 27.9% ga oshdi. Sanoat kooperatsiyasi, jumladan, yuqori texnologiyali sohalarda so‘nggi yillarda ikki mamlakatning iqtisodiy sherikligida muhim rol o‘ynadi. Rossiya va O‘zbekiston o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning bugungi kundagi flagmani, albatta, Jizzax viloyatida Rosatom ishtirokida atom elektr stansiyasining qurilishi hisoblanadi. Bunday keng ko‘lamli loyihani amalga oshirish ko‘plab malakali kadrlarni tayyorlashni talab qiladi. Shu munosabat bilan 2019 yilda Toshkentda yuqori texnologiyali soha mutaxassislarini tayyorlash uchun Moskva fizika-yadro tadqiqotlari Milliy universitetining filiali ochilgani tasodif emas.

Sanoat sohasidagi muvaffaqiyatli hamkorlikning namunasi va natijasi 2020 yilning dekabr oyida Toshkent metallurgiya zavodining ishga tushirilishi ham bo‘ldi. Taxmin qilinishicha, bu korxonada O‘zbekiston iqtisodiyotining metallurgiya mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojlarining asosiy qismini qoplaydi hamda eksportga

ishlaydi. LUKOYL O‘zbekneftgaz bilan hamkorlikda Qandim gazni qayta ishlash zavodini yaratish loyihasini amalga oshirgan O‘zbekiston iqtisodiyotidagi eng yirik investorlardan biri bo‘lib qolmoqda. Qishloq xo‘jaligi mashinasozligini rivojlantirishda ijobiy tajriba mavjud: kombayn ishlab chiqarish bo‘yicha “Rostselmash” ishtirokida qo‘shma korxonalar faoliyat ko‘rsatadi va mahsulot ishlab chiqaradi. Beeline brendi ostida faoliyat yurituvchi VEON Telecommunications Holding kompaniyasi O‘zbekistonga 2006 yildan buyon 1 milliard dollardan ziyod sarmoya kiritgan. Hozirda kompaniya O‘zbekistonning raqamli infratuzilmasini rivojlantirishga hissa qo‘shish niyatida va 50 yilda ushbu loyihalarga qariyb 2021 mln. dollar sarmoya kiritishni rejalashtirmoqda. Bir qator sohalarda (atom energiyasi, kosmik, harbiy-sanoat kompleksi, tibbiyot, IT) rivojlangan texnologik salohiyatga ega davlat bo‘lgan Rossiya O‘zbekistonga texnologiya manbai va muhandislik-texnologik konsalting hamkori sifatida qiziq.

Rossiya-O‘zbekiston munosabatlari majmuasida muhim o‘rinni mehnat migratsiyasi masalalari egallaydi.

2020 yil oxirida rasmiy ma‘lumotlarga ko‘ra, Rossiyada bir milliondan ortiq o‘zbekistonlik muhojir mehnat qilgan. O‘zbekiston Markaziy banki ma‘lumotlariga ko‘ra, 2020 yilda jismoniy shaxslarning Rossiyadan respublikaga pul o‘tkazmalari hajmi 2019 yilga nisbatan 6,4% ga qisqardi va 4,344 mlrd. dollarni tashkil etdi.

O‘zbekiston va Rossiya o‘rtasida harbiy-texnik hamkorlik rivojlanmoqda. Bu sohadagi asosiy ikki tomonlama hujjat Rossiya Federatsiyasi va O‘zbekiston Respublikasi o‘rtasida 1999 yil dekabr oyida imzolangan harbiy va harbiy-texnik sohalarda har tomonlama hamkorlikni yanada chuqurlashtirish to‘g‘risidagi bitimdir. 2001 yilning may oyida chegara masalalari bo‘yicha hamkorlik to‘g‘risidagi davlatlararo bitim, shu yilning oktabr oyida ikki mamlakat havo hududi xavfsizligini ta‘minlash uchun Rossiya harbiy havo kuchlari, havo mudofaa kuchlari va O‘zbekiston havo kuchlaridan birgalikda foydalanish to‘g‘risidagi davlatlararo bitim imzolandi. 2001 yil iyun oyida harbiy-texnik hamkorlikni muvofiqlashtirish maqsadida harbiy-texnik hamkorlik bo‘yicha Rossiya-O‘zbekiston ishchi guruhi tuzilgan.

2017 yilning oktabr oyida Jizzax viloyatidagi Forish o‘quv maydonida 12 yil ichida birinchi o‘zbek-rus harbiy mashqlari bo‘lib o‘tdi. Ularda ikki mamlakatdan jami 400 ga yaqin harbiy xizmatchilar ishtirok etdi. 2019 yilning dekabr oyida Sharqiy harbiy okrugning G‘urumsaroy o‘quv maydonida "Vostok–2019" taktik mashqlari o‘tkazilib, unda O‘zbekiston va Rossiya harbiy xizmatchilari ishtirok etishdi. 2020 yilning dekabr oyida Termiz o‘quv maydonida O‘zbekistonda "Surxon-

2020" maxsus taktik mashqi o'tkazildi va unda Rossiya va O'zbekiston Qurolli kuchlarining maxsus kuchlari bo'linmalari ishtirok etdi⁵.

Rossiya va O'zbekiston o'rtasidagi mudofaa aloqalari ikki mamlakatning 2021-2025 yillarga mo'ljallangan harbiy sohadagi strategik sheriklik dasturi asosida quriladi. Uning amalga oshirilishi o'zaro munosabatlarga yanada tizimli tus berish, uni alohida munosabatlarimiz ruhiga mos darajaga olib chiqish imkonini beradi.

Rossiya O'zbekiston uchun asosiy qurol-yarog' va harbiy texnika yetkazib beruvchidir. Bu yo'lda esa O'zbekiston-Rossiya hamkorligi faqat chuqurlashib bormoqda.

SSSR parchalanib ketgandan keyin O'zbekiston mamlakatning milliy manfaatlaridan kelib chiqib, postsovet mamlakatlarida kechayotgan iqtisodiy va siyosiy jarayonlarni hisobga olgan holda mustaqil tashqi siyosat yuritish zaruratiga duch keldi. O'zbekistonning tashqi siyosat strategiyasi betaraf tashqi siyosatni nazarda tutgan. Postsovet hududidagi boshqa davlatlar bilan o'zaro hamkorlik MDH doirasida, shuningdek, ikki tomonlama formatda amalga oshirildi.

O'zbekistonning 1990 yillardagi Rossiya bilan hamkorligi Rossiyaning Markaziy Osiyodagi boshqa davlatlar bilan hamkorligiga nisbatan ancha kam bo'lgan. Shu bilan birga gumanitar sohadagi hamkorlik, jumladan, ta'lim sohasidagi hamkorlik ham u qadar samarali bo'lmagan.

2004 yilda Rossiya Federatsiyasi va O'zbekiston Respublikasi o'rtasida strategik sheriklik to'g'risidagi bitimning imzolanishi muhim qadam bo'ldi va eng muhim bitim 2005 yilda tomonlar tomonidan imzolangan Ittifoqchilik munosabatlari to'g'risidagi shartnoma hisoblanadi. Shu bilan birga, mazkur bitim, avvalo, harbiy-texnik va savdo-iqtisodiy hamkorlik sohalarida hamkorlikni nazarda tutdi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2016 yilda prezident lavozimini egallaganidan beri O'zbekiston tashqi siyosati muvozanatlashgan, ammo boshqa davlatlarga nisbatan ancha ochiq bo'lib qolgan. O'zbekiston integrasion birlashmalarga qo'shilmadan, ikki tomonlama hamkorlik doirasida qator davlatlar bilan munosabatlarni jadallashtirdi. Bu tendensiya Rossiya bilan ham iqtisodiy, ham gumanitar sohalarda namoyon bo'ladigan hamkorlikni ham o'z ichiga oladi. Birinchi marta ta'lim sohasida ikki tomonlama aloqalarni mustahkamlashga katta e'tibor qaratildi.

Maktab ta'limi sohasida O'zbekiston oldida turgan asosiy muammo o'qituvchi kadrlarni tayyorlash zaruratidir. O'zbekiston aholisining ko'payishi bilan yangi

⁵ Fozilbek Fozilbek. [В Термезе завершилось учение «Сурхон-2020»](#). [Министерство обороны Республики Узбекистан](#) (14 декабря 2020). Дата обращения: 26 декабря 2020.

maktablar soni ko'payib, o'qituvchilik kasbi respublikada eng ommaboplardan biriga aylanib bormoqda. Shunday qilib, 2019-2020 o'quv yilida O'zbekiston Respublikasi umumta'lim maktablarida o'qituvchilar soni 481,604 kishiga yetdi, bu esa 2018-2019 o'quv yiliga nisbatan 8,28% ga ko'pdir. O'zbekistonning Rossiya bilan hamkorlik qilishdan manfaatdorligi maktab ta'limi tizimida rus tilining alohida o'rni bilan ham izohlanadi. Rus tili respublikadagi 862 ta maktabda o'qitish tili bo'lib, maktab o'quv rejasida barcha o'quvchilar uchun rus tilini o'rganish ko'zda tutilgan. O'zbekistonda maktablarda rus tilini o'qitish bilan bog'liq masalalar bo'yicha hamkorlik yuqori saviyada olib borilmoqda.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, Rossiya universitetlarida tahsil olayotgan o'zbekistonlik talabalar soni yil sayin ortib bormoqda va 2018/19 o'quv yilida 26 mingdan ortiq kishini tashkil etgan bo'lsa, 7 mingdan ortig'i byudjet asosida o'qidi. Shunday qilib, o'zbek maktab o'quvchilarining rus tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishi shubhasizdir va bu sohadagi rus-o'zbek hamkorligi o'zaro manfaatli va istiqbolli ko'rinadi.

Oliy ta'lim sohasida so'nggi yillarda Rossiya va O'zbekiston o'rtasidagi hamkorlik ham faol rivojlanmoqda. O'zbekistonda Rossiyaning yetakchi universitetlarining filiallari tashkil etilgani yorqin misollardan biridir. Mamlakatlar ta'lim, axborot makoni hamda O'zbekistonda rus tili pozitsiyalarini saqlab qolish sohasida faol hamkorlik qilmoqda. Hozirgi kunda O'zbekistonda Rossiya universitetlarining 15 ta filiali faoliyat ko'rsatmoqda, shundan 12 tasi keyingi to'rt yilda, undan oltitasi 2019 yilda ochildi. Bu yili MIFI (atom sanoati), MISiS (metallurgiya), MEI (energiya) va RXTU (kimyo sanoati) filiallari ishga tushdi. Toshkentda MGIMO, Lomonosov nomidagi Moskva Davlat universiteti, Plekhanov nomidagi Rossiya Iqtisodiyot universiteti, Gubkin nomidagi Rossiya Davlat neft va gaz universitetining filiallari faoliyat ko'rsatmoqda. Yaqin kelajakda O'zbekistonda Kosigin nomidagi Dizayn va texnologiya universiteti va Moskva Davlat Geodeziya va kartografiya universitetining filiallari ochiladi.

O'zbekistonda Rossiya Fan va madaniyat markazi faoliyat ko'rsatmoqda.

Shunday qilib, darhaqiqat, umumiy ta'lim makoni yaratilmoqda, bu, albatta, ikki tomonlama hamkorlikni, jumladan, iqtisodiyotning qator strategik muhim tarmoqlarida ularni yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Hozirgi bosqichda Rossiya va O‘zbekiston o‘rtasida ta’lim sohasidagi hamkorlik har ikki mamlakat rahbariyati uchun ustuvor yo‘nalishlardan biri bo‘lib, Rossiya va O‘zbekiston fuqarolari manfaatlariga javob beradi⁶.

Bugungi kunda O‘zbekiston bilan Rossiya o‘rtasidagi munosabatlar taraqqiyot cho‘qqisida. Bu haqda Rossiya jurnalistlariga bergan intervyusida O‘zbekiston Respublikasi tashqi ishlar vazirligi rahbari Abdulaziz Kamilov ma’lum qildi. Biroq, uning gapiga ko‘ra, mamlakatlar hali ishga solmagan imkoniyat va salohiyatlar talaygina. "30 yil davomida biz bunday keng ko‘lamli va ikki tomonlama hamkorlikning bunday keng qamrovli dasturiga ega emas edik. Biroq, ayni paytda, ishga solinmagan yana ham katta salohiyat qolmoqda. Zaxiralar. Shunday qilib, harakat qilish imkoniyati hali ham mavjud, biz munosabatlarimizni mustahkamlaymiz. Bu yaxshi", dedi vazir.

Joriy yilning noyabr oyidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Rossiya Federatsiyasi Prezidenti Vladimir Putinning taklifiga binoan Rossiyaga qilgan bir kunlik tashrifi jarayonida Kremlda oliy darajadagi muzokaralar bo‘lib o‘tdi va bu uchrashuvda *“O‘zbekiston nafaqat eng yaqin qo‘shnimiz, balki ittifoqdoshimizdir. Biz O‘zbekistonni aynan shunday qabul qilamiz. Bu yirik mintaqaviy davlat bo‘lib, bizlarni tarix nuqtai nazaridan ham, bugungi kunda ham ko‘plab jihatlar bog‘lab turadi”*, dedi Rossiya Prezidenti.

XULOSA

Bugun O‘zbekiston tovar ayirboshlash hajmining 18 foizi Rossiyaga to‘g‘ri kelmoqda. Tovar ayirboshlash ko‘paymoqda: pandemiyaga qaramay, o‘tgan yili 15 foizdan ko‘proqqa oshgan. Bu ko‘rsatkich hatto murakkab davrda ham o‘zaro hamkorlik muvaffaqiyatli kechayotganini aniq-ravshan ko‘rsatib turibdi. Tashrifdan avval juda salmoqli ishlar qilindi. Uchta katta tadbir: hududlar, ta’lim va media forumlari o‘tkazildi. Bugun 14 milliard dollarlik loyihalar ustida ish olib borilmoqda. 2020 yilda o‘zaro savdo hajmi 5,6 milliard dollardan oshgan bo‘lsa, joriy yilning 10 oyida ushbu ko‘rsatkich 6 milliarga yetib, yil yakuniga qadar 7 milliard dollarga yaqinlashishi kutilmoqda. Keyingi to‘rt yilda O‘zbekistonda Rossiya sarmoyasi ishtirokidagi korxonalar soni ikki barobarga ko‘payib, qariyb 3 mingtani tashkil etadi.

Bugun O‘zbekiston iqtisodiyotida Rossiyadan jalb qilingan investisiyalar hajmi 10 milliard dollardan oshdi va jadal o‘shishda davom etmoqda. Uchrashuv O‘zbekiston va Rossiya o‘rtasidagi strategik sheriklik va ittifoqchilik munosabatlari yanada mustahkamlanib borishini yana bir bor qat’iy tasdiqladi. Davlatlar rahbarlari

⁶ О представителстве. Российский центр науки и культуры в Ташкенте. Дата обращения: 14 ноября 2021.

Xalqaro axborot xavfsizligini ta'minlash sohasida hamkorlik to'g'risida Qo'shma bayonot qabul qildilar. Tashrif doirasida jami 18 ta ikki tomonlama hujjat imzolandi. Ikki davlat o'rtasidagi strategik hamkorlik faqat va faqat ikkala mamlakat farovonligi, iqtisodiyoti ravnaqi, xalqlar o'rtasidagi do'stlik, ularning osoyishtaligi va kelajak taraqqiyotiga xizmat qilajak.

REFERENCES

1. Бартольд В.В. Сочинения. Том II. Часть 1. – Москва.: Издательство Восточной литературы, 1963.
2. Самойлович А.Н. Краткий отчет о поездке в Ташкент и Бухару и в Хивинское ханства в 1908 году. // Известия Русского комитета для изучения Средней и Восточной Азии в историческом, археологическом, лингвистическом и этнографическом отношениях. № 9. – СПб., 1909., Самойлович А.Н. Материалы по среднеазиатско-турецкой литературе II. Хивинские придворные книгохранилища и книгопечатня. // Известия Академии наук Туркменской ССР. Серия общественных наук. 1981, № 1.
3. Ravshanovich, R. F., Tuigunovich, R. F., & Yakubovich, A. N. (2020). Amir Temur and Turan States. *Bulletin Social-Economic and Humanitarian Research*, (5 (7)).
4. Рожкова М.К. Экономические связи России со Средней Азией (40-60-годы XIX века). – Москва., 1963.
5. Садыков А.С. Экономические связи Хивы с Россией во второй половине XIX – начале XX вв. – Ташкент., 1965.
6. Ravshanov, F. R., & Azimov, N. Y. (2021). Danger and Security: History and Present. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 8(4), 280-285.
7. Зияев Ҳ. Ўрта Осиё ва Сибир (XVI – XIX асрлар). – Тошкент.: Фан, 1962., Зиёев Ҳ. Ўрта Осиё ва Волга бўйлари (XVI асрнинг иккинчи ярми – XIX асрлар). – Тошкент., 1965., Зияев Х.З. Экономические связи Средней Азии с Сибирью в XVI – XIX вв. – Ташкент.: Фан, 1983. Зиёев Ҳ. Чоризм ва пахта яккаҳоқимлиги. // Шарқ юлдузи, 5-сон. – Тошкент., 1991. Зиёев Ҳ. Сибир, Волга ва Урал бўйларидаги ўзбеклар (энг қадимги даврлардан XX аср бошларигача). – Тошкент.: Шарқ, 2003.
8. Байкова Н.Б. Россия билан Шарқ ўртасидаги иқтисодий алоқалар тарихидан. – Тошкент., 1964.
9. Azimov, N. Y. (2021). Emergence Of New Threats To Turkey's National

Security During The Syrian Crisis: “Euphrates Shield” Movement. *The American Journal of Political Science Law and Criminology*, 3(01), 42-48.

10. Халфин Н.А. Политика России в Средней Азии (1857-1868). – Москва., 1960. Халфин Н.А. Россия и ханства Средней Азии (первая половина XIX века). – Москва., 1974.

11. Azimov, N. Y. (2022). Main Directions of Modern International Security Approaches. *International Journal of Social Science Research and Review*, 5(2), 151-157. <https://doi.org/10.47814/ijssrr.v5i2.217>

12. Серебренников А.Г. Туркестанский край. «Сборник материалов для истории его завоевания». Т. III, IV, XVII.

13. Гуломов Х. Дипломатические отношения государств Средней Азии с Россией в XVIII – первой половине XIX в. – Ташкент.: Фан, 2005.

14. Муҳаммаджонов А.Р., Неъматов Т.Н. Бухоро ва Хиванинг Россия билан муносабатлари тарихига доир баъзи манбалар. – Тошкент., 1957.

15. Azimov Habibullo, Madaminova Durdon (2021). Xalqaro xavfsizlik o'quv qo'llanma.

16. Мавлонов Ў. Марказий Осиёнинг қадимги йўллари. – Тошкент.: Академия, 2008., Мавланов У. Ўрта Осиёнинг алоқа ва савдо йўллари: шаклланиши ва ривожланиш босқичлари. Тарих фанлари доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. – Тошкент., 2009.

17. Azimov, N. Y. (2019). THE PROBLEM OF MORO MUSLIMS. *Theoretical & Applied Science*, (6), 519-521.

18. Равшанов И. Чоризмнинг Ўрта Осиё хонликларига экспансияси даврида хонлиқлар билан Россия ўртасидаги ижтимоий-сиёсий, савдо-иқтисодий ва дипломатик муносабатлар (XIX асрнинг 2-ярми – XX асрнинг бошлари). – Тошкент.: «Abu matbuot-konsalt» нашриёти, 2015 йил.

19. Ravshanovich, R. F., & Yakubovich, A. N. (2021). TERROR VA TERRORIZM. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(4), 1038-1046.

20. Azimov, N. Y. (2021). The Kurdish Factor in Turkish-Syrian Relations Until the “Arab Spring”. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 218-220).